

Apie XVIII–XIX a. sandūros muzikinį Lietuvos miestelėnų repertuarą

Laima Kiauleikytė

Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius

El. paštas: lk410603@gmail.com

Straipsnyje rutuliojama Lietuvos muzikos istorikų nepelnytai primiršta muzikinės miestų ir miestelių praeities tema. Šįkart publikacijos objektu pasirinkus XVIII–XIX a. sandūros muzikinį miestelėnų repertuarą siekta išsiaiškinti būdingiausias jo bruožas. Aptariama nurodyto tarpsnio Lietuvos muzikavimo topografija, socialinė terpė, muzikuojančiųjų pamėgti žanrai, mokymo ir savišvietos sąlygos, muzikos instrumentai, atsižvelgiama į bendraeuropinį kontekstą. Tik probėgšmais paliečiama kitų autorių tyrinėta muzikinė Vilniaus kultūra. Straipsnio objektui apibūdinti pasitelkiami aptariamuoju požiūriu menkai naudoti archyviniai šaltiniai – žinomo Zavadskių knygyno prekybos natomis dokumentai. Lietuvos provincijos muzikavimo faktų skurdi ano meto periodinė spauda vis dėlto liudija įvardyto šaltinio mokslinį patikimumą – įsigytos natos tapdavo muzikinio repertuaro atspirtimi. Konkretaus tyrimų objekto atžvilgiu ši duomenų versmė pasirodė iškalbingiausia. Įsidėmėtina: spausdintų knygyno katalogų ir prekybos dokumentų turinys – skirtingas. Reikšmingais laikyti Lietuvos istorikų (R. Jaso, E. Meilaus) darbai, lenkų ir vokiečių muzikologų veikalai, specialioji periodika. Tyrimo metodai: lyginamasis, analizė, sintezė.

RAKTAŽODŽIAI: muzika carinėje Lietuvoje, muzikinės kultūros urbanizacija, miesto muzikos sąjūdis, muzikos stiliaus raida, muzikinis repertuaras, muzikinė pedagoginė literatūra, atlikėjų menas, leidėjai Zavadskiai, natų sklaida

XVIII–XIX a. sandūra (kalbama apie platesnį chronologinį šimtmečių virsmo arealą, apytikriai apie istoriniu požiūriu sudėtingą 1795–1831 m. tarpsnį) – tai prieš keletą dešimtmečių įsibėgėjusio muzikinio Lietuvos miestėjimo (urbanizacijos) laikas. Muzika palengva grėžėsi nuo istorinių aplinkybių varžomų dvarų, lėšų netenkančios Bažnyčios ir telkėsi miesteliuose, miestuose. Reikšminga topografinių ir socialinių akcentų kaita akivaizdi šimtmečių sandūros, ypač XIX a. pradžios, muzikinėje panoramoje. Antai XVIII a. antroje pusėje Kaunas ir Kauno Raudondvaris muzikine prasme buvo tolygūs, pastarasis puikavosi išskirtine kapela, o XIX a. pirmaisiais dešimtmečiais Kaunas jau buvo svarbus muzikos sąjūdžio židinys ir teatro gastrolininkų santalkos centras. To meto archyviniai dokumentai byloja, kad įsibėgėjant XIX a. Lietuvoje tolydžio atsiranda vis daugiau su dvaru, Bažnyčia ir viešuoju teatru nesusijusių, muzikuoti linkusių miestelėnų, kad reikšmingai plėtojama įvairi muzikos pedagogika, muzikuojama miestelių ramovėse, bendruomenės susibūrimo vietose, apskrities mokyklose, miestelėnų namuose.

Būtina pažymėti, jog aptariamam laikui Lietuvai netekus valstybingumo, vis dar tebegyveno LDK muzikinis kultūrinis vienetas. Visą XIX šimtmetį klestėjo muzikinė miestelių opozicija – daugybę muzikų globę dvarai. Kita vertus, ilgą laiką (iki vėlyvo tarpukiliminio tarpsnio) buvo juntama tradicijų saistoma LDK muzikinė erdvė – gastrolininkų kelias driekėsi kunigaikštystės miestais, Baltarusijos, Lietuvos, Kuršo muzikai laikėsi kaip viena šeima. Taip pat labai svarbu įsitikinti, jog Lietuvos (aptariamuoju laiku dar ir platesnio, LDK menančio, regiono) muzikinės kultūros urbanizacija, nors ir buvo vėlesnė nei Vakarų Europoje (tarkime, Vokietijoje), tačiau tapati Vidurio ir Rytų Europos šalyse vykusiems procesams. Turint galvoje tuometinį dvarų ir vienuolių muzikos lygmenį, suprantamas stebėtinai koncertuojančiųjų meistriskumas.

Reikšminga miestiška muzikinės kultūros linkmė matyti jau XVIII a. paskutinį ketvirtį, viešajam teatrui įsikūrus Karaliaučiuje, Vilniuje, Gardine, formuojantis Bažnyčios ir

dvarų atsisakančių atlikėjų menui ir muzikinei pedagogikai. Šimtmečio pabaigoje iškilo būtinybė reglamentuoti miesto muziką. Tarkime, didžiojo Lenkijos Karalystės maršalo M. J. W. Mniszecho 1793 04 23 potvarkiu Gardino smuklių, kavinių, užkandinių, biliardų, užėigos namų savininkams nurodoma, jog po dešimtos vakaro kapeloms griežti ir jas pas save priglauti nevalia. „Kad niekas be žiburio gatvėje po dešimtos nesirodytų, nerėkautų ir triukšmo nekeltų, su muzika ir kitais tylą drumsčiančiais rykais nesišlaistyti <...>“.¹ Vietiniams muzikams ir gastrolininkams buvo teikiami leidimai pasirodyti Miesto teatre. Vis dėlto besiformuojant visaverčiam stabiliam koncertiniam gyvenimui (žinoma, jog muzikinė urbanizacija vyko politinės suirutės ir buvusių tradicijų gniuždymo sąlygomis), Lietuvoje klestėjo viešojo muzikinio sąjūdžio atžvilgiu pirmavęs, privačiame sambūryje tarpęs muzikavimas. Viešieji koncertai kol kas atspindėjo tik dalį tikrosios muzikinės padėties.

Reikšmingą postūmį istorinių aplinkybių stabdomam, tačiau veržliam muzikinės kultūros demokratėjimui suteikė muzikine literatūra prekiauvusio leidėjo Juozapo Zavadskio (1781–1838) apsisprendimas įsikurti ir verstis Vilniuje (nuo 1805 m.). Ši aplinkybė įvairių socialinių sluoksnių Lietuvos melomanams atvėrė neribotas muzikavimo galimybes. Mat nuo pat Vilniaus universiteto leidyklos perėmimo šalia ėmė veikti bibliotekos pobūdžio knygynas (tada – Šv. Jono g. 440). Prekiauta natomis, vadovėliais, muzikos instrumentais (pirmiausia fleitomis, flažoletais, vėliau įvairiais pučiamaisiais, klavišiniais, styginiais, jų detalėmis), ilgainiui įkurti skyriai Varniuose, Šiluvoje, Kaune. Muzikinė literatūra skolinta susipažinimui, pamuzikavimui. J. Zavadskis, kaip ir muzikinei lietuvių kultūrai pasitarnavęs karaliautiškis spaustuvininkas Georgas Friedrichas Hartungas (1782–1849), buvo žinomus principus išpažinęs laisvasis mūrininkas (masonas). Tad muzikinė literatūra skleista su neprilygstamu užmoju, pirkėjams taikytos nuolaidos, priešintasi cenzoriams, nuo 1806 m. spausdintos ir lietuviškos knygos. Aptariamu metu leidėjo užsakovai buvo J. A. Pabrėža, L. G. Rėza, J. K. Gintila, J. Gineta, Giedraičiai, Stanevičiai, A. Daugirdas, J. Šimkevičius, aktorius Jonas Šimkaila, kiti lietuviai ir asmenys lietuviškos etimologijos pavardėmis. Neužsisklęsta oficialiai vyravusioje terpėje – kaupta itin įvairi muzikinė literatūra. J. Zavadskio prekybiniai interesai apėmė milžinišką regioną – etninę Lietuvą, Lenkiją, Rytprūsius, Kuršą, praktiškai visą Rytų ir Vakarų, Šiaurės ir Pietų Europą (Skandinaviją, Rusijos imperiją, Austriją, t. t.). Uolių pastangų dėka muzikos mėgėjams buvo pristatoma bet kokia pageidaujama muzikinė pozicija, išleista žymiausių („Breitkopf und Härtel“, „Hoffmeister“, „Schott“, „Peters“) ir ne tokių žymių to meto leidyklų. Kryptinga literatūros atranka byloja apie muzikinį XVIII–XIX a. sandūros Lietuvos miesto ir miestelio repertuarą.

Vertinant išlikusius pavyzdžius matyti, jog aptariamu metu Lietuvoje įsigalėjo instrumentinė muzika – kamerinis ansamblis, solo instrumentai (fleita, gitara, arfa, smuikas, fortepijonas). Tiek Lietuvos dvare, tiek mieste įsivyravo **transkripcijos**. Įvairiausios sudėties kameriniai ansambliai griežė perdirbtas simfonijas, koncertus, operų fragmentus. Išdailų populiarumas savitai paveikė žanrų pirmavimą – vyravo popuri, melanžai, fragmentai, fantazijos, rondo, variacijos, introdukcijos. Mėgti tiems laikams būdingi, o vėliau primiršti antriniai muzikos kūrinio perdirbiniai (antrinė transkripcija). Šie muzikinio repertuaro ypatumai – muzikos meno stilistinės kaitos, taip pat muzikos sąjūdžio kameriškėjimo, socialinio kitoniškumo liudytojai.

1 M. J. W. Mniszecho potvarkis: 3–4.

Sudėtingu politinių neramumų, valstybingumo netekties ir jo atgavimo vilčių laiku muzika atspindėjo **istorinius įvykius**. Tarkime, skambėjo įvairiai (C. Arnoldo, P. M. F. Baillo, J. Fieldo, L. Drouet) transkribuotas Restauracijos himnas „Vive Henri IV“, J. L. Dusseko „La mort de Marie Antoinette“. Nemažai siūlyta konkretaus istorinio turinio opusų (Th. Haßlingerio „Der Brand in Baden“, Ph.-J. Riotte'o „Schlacht bei Paris, – bei Leipzig“, D. Steibelto „Zerstörung Moskaus“, L. E. Jadino „Bataille d'Austerlitz“). Griežta įvairiai perdirbta L. van Beethoveno simfoninė fantazija „Wellingtons Sieg, oder die Schlacht bei Vittoria“. Populiarūs kūriniai vaidavo malonius („Valse favorite de Napoléon“, „Polonaise à la Kosciuszko“) ir tragiškus įvykius (K. Kurpińskio „Elegija T. Kosciuszkos mirčiai“ balsui ir fortepijonui, F. Siekierskio „Poniatovskio kapas“ fortepijonui). Atgarsį rado ir muzikinio gyvenimo aktualijos – buvo galima įsigyti C. Czerny „Gedulingą maršą Beethoveno mirčiai“ (forte-pijonui keturioms rankoms), F. Hombergo variacijas forte-pijonui „Erinnerungen an Weber“, valsa „Paskutinė Weberio muzikinė mintis“, J. L. Dusseko „Sonate posthume“ forte-pijonui keturioms rankoms.

Napoleono karų epochoje buvo populiariūs įvairūs karinės tematikos opusai, muzikiniai **militaria**. Skambėjo dramatiški, humoristiniai, sarkastiški muzikiniai vaidiniai – uvertiūros, fantazijos, proginė muzika, maršai. Minėtus istorinius paveikslus papildė J. L. Dusseko „Rondeau militaire“, Ch. Rummelio „Musique militaire“ orkestrui, populiarius J. Kozłowski maršas „Ginklų aidai“, įvairūs W. Aumanno, F. Paëro, J. Javůreko, L. Wangemanno, L. Spohro, A. Spátho, M. E. Walscho, W. W. Würfelio, C. M. Weberio, Th. Teusso, F. R. Gebauerio maršai (daugiausia forte-pijonui, tačiau taip pat pučiamiesiems, gitarai, išilginei fleitai). Pasitaikydavo visai konkreto turinio proginių kūrinių, tarkime, J. Küffnerio „Marche de parade“, F. Krommerio „Marche de musique turque“, populiarius „Marche du general Kosciuszko“. Žinome, kad tuo pat metu buvo paplitęs ir tarp miestelėnų skambėjo 1831 m. sukilėlių vado generolo Antano Gelgaudo (1792–1831) vėliau įvairiai pritaikytas maršas². Net M. Kl. Oginskio polonezus populiariumu nurungė Maršas (*Marche*). Kauno policijos viršininkas 1829 m. muzikavimui įsigijo I. Moscheles „Impromptu martial“ A. Salieri tema. Masonas muzikas Wincenty Borowski (1772–1850) 1826 m. pirkė tris J. Küffnerio turkiškus rikiuotės maršus pučiamiesiems, F. T. Latouro „Concert militaire“ forte-pijonui solo 1827 m. pageidavo Aleksote, Kaune, darbavęsis Jansenas³.

Muzikinė LDK didybė geso palengva. Ilgus šimtmečius besitęsusi **kilmingiesiems dedikuotų** muzikos kūrinių mada gyvavo ir XIX amžiuje. Buvo žinomi L. van Beethoveno, I. Moscheles, F. Kalkbrennerio, J. Elsnerio kūriniai, skirti Rusijos imperatoriškajai šeimai, D. Steibelto Didžioji sonata poniai Bonaparte, F. H. Himmelio Trys sonatos Prūsijos karalienei. Tarp šios rūšies kūrinių esama vietinę aplinką apibūdinančių pozicijų: tai C. Arnoldo „Rondoletto“ panelei Plater, W. W. Würfelio Polonezai kunigaikščiams Sapiegoms, Ferdinando Thiebe's polonezai Karpiams ir Zabeloms, Johannos Holland Polonezas grafienei Przewdzieckai arba Variacijos imperatorienei Aleksandrai Fiodorovnai, Jano Rennerio (1785–1832) Polonezas Radvilenei ir Variacijos panelei T. Walentynowicz, J. F. Scheboro Maršas Radvilai, P. Rode Smuiko koncertas Mot. Radvilai (?), panašios J. N. Hummelio, J. Deszczyńskio dedikacijos. Kita vertus, tarp miestelėnams siūlomos

2 Paukštas: 1928.

3 LVIA. B. 80. L. 26, 101; B. 77. L. 83.

muzikinės literatūros matyti diduomenės sukurtų opusų: itin populiarūs buvo Prūsijos karaliūno Louižo Ferdinando (1772–1806) kameriniai ansambliai, pjesės fortepijonui, Olandų karalienės Hortenzijos sukomponuoti romansai, Kossakowskių, Tiškevičių, Oginskių kūriniai. Vilniaus vargonininkų mokykla 1827 m. pirkė J. Elsnerio „Requiem“, skirtą Aleksandriui I⁴.

Akivaizdžiai mėgti **žymių atlikėjų** paviešinti muzikos kūriniai. Visus pranoko Angelicos Catalani (1780–1849) išpopuliarintas repertuaras (ypač V. Pucittos „La placida campagna“, G. Paisiello „La bella Molinara“, „Nel cor più mi sento“, variacijos W. A. Mozarto „O dolce concento“ tema, įvairiai transkribuota venecijietiška daina „La biondina in gondoleta“). Buvo mėgiamos J. Gelineko, t. t. variacijos A. Catalani dainuotų kūrinių temomis, taip pat artistės išgarsintų arijų („Airs favoris“) rinktinė. Tas pat pasakytina apie Ch.-Ph. Lafonto, Michele Giuliani (1801–1867), M. Szymanowskos Lietuvoje paskleistus muzikinius numerius, minėtinos I. Moscheles dramatinės fantazijos, įkvėptos H. Sontag, M.-F. Malibran-Garcia dainavimo, C. G. Licklio „Rondo à la Pasta“ fortepijonui.

Charakteringa besimainančios muzikinės kultūros savybė – **kompozitorių moterų** kūrybos populiarumas. M. Szymanowska (propaguota ir naudota visa lig tol žinoma jos kūryba ir techniką lavinančios pjesės fortepijonui), labai populiarūs M. L. Blahetka, panelė Holland, Konstancija Czudowska (Radvilaitė), J. Potocka (Kossakowska), Sophie Wrońska, Kazimiera Wołłowska, M. Czartoryska-Würtemberska (romansai, valsai, polonezai) aptariamo laiko muzikiniame repertuare atstovavo klasicizmo laikais muzikos meno duris plačiau atvėrusioms, o preromantizmo sąlygomis sparčiai gausėjančioms moterims muzikėms. Minėtina ir anuomet taikyta grafienės H. Mongeroult fortepijono mokykla (*Méthode de pf*), įvairios pratybos.

Atskira tema – XVIII–XIX a. sandūros Lietuvos miesto muzikinės kultūros bendraeuropietišumą ir chronologinį tapatumą liudijantis **Vienos klasikų** muzikos populiarumas. Kameriniai ansambliai griežė daug žinomų klasikos kūrinių transkripcijų. Plačiai skambėjo J. Haydno „Pasaulio sukūrimas“ (kvintetui, smuikų arba fleitų duetui), „Metų laikai“ (kvartetui, smuikų, fleitų duetui, smuikui ir fortepijonui), „Septyni Išganytojo žodžiai“ (kvartetui, smuikų duetui, t. t.), muzika dramoms (uvertiūra „Orlando Paladino“), simfonijos, kamerinė muzika, pjesės. Itin mėgta „Mozartu sūnumi“ anuomet vis dar vadinto W. A. Mozarto operinė kūryba, beje, ne vien „Idomeneo“, „Die Entführung aus dem Serail“, „Le Nozze di Figaro“, „Don Giovanni“, „Così fan tutte“, „Die Zauberflöte“, „La Clemenza di Tito“, tačiau ir „Teatro direktorius“ bei „Stebuklingosios fleitos“ L. W. Lachnitho variantas „Izis paslaptys“. Aptariamu metu buvo labai populiarūs įvairiausi W. A. Mozarto muzikos pritaikymai, F. Rieso (Rondo choro *Al Bascia* tema fortepijonui), I. von Seyfriedo (melodramos „Ahasverus“ fragmentai), L. Jansos, F. Kalkbrennerio, I. Moscheles, A. L’Hoyerio interpretacijos. Vilniaus pavieta mokyklų vizitatorius Jonas Rudomina (1783–1849) 1817 m. pirkė A. E. Müllerio Fantaziją W. A. Mozarto tema, ponas Römeris 1825 m. įsigijo J. N. Hummelio fortepijonui pritaikytas šešias W. A. Mozarto simfonijas bei F. Rieso Didįjį kvartetą fortepijonui ir pritarimui⁵. Muzikos mėgėjui tuo metu dar artimesnis buvo L. van Beethovenas – simfonijų, uvertiūrų („Leonore“, „Egmont“, „Coriolan“) originalai ir transkripcijos, „Fidelio“ styginių kvintetui, muzika

4 Ten pat. B. 80. L. 23.

5 Ten pat. B. 66. L. 38; B. 77. L. 19.

baletui „Prometėjo kūriniai“, kameriniai ansambliai, „Feierliches Marsch“ pučiamiesiems, fortepijoninė kūryba. Gabrielius Oginskis (1783–1842) 1817 m. įsigijo „Herojinę“ simfoniją fortepijonui⁶. Tik kartą kitą pasitaikė Ch. W. Glucko kūrinių, pvz., „Ifigenijos Aulidėje“ uvertiūros transkripcija fortepijonui.

Palyginti retai skambėjo **barokinė muzika**, nors dar 1821 m. melomanams siūlyta J. S. Bacho Chromatinė fantazija ir fuga (fortepijonui), trys sonatos smuikui solo. Minskietis D. Tatarinovas 1830 m. prašė šešių J. S. Bacho fugų, panelė Milosz 1817 m. pageidavo J. S. Bacho Didžiosios siuitos, G. J. Abato Voglerio, F. H. Himmelio⁷ kūrinių. Spausdinti knygos katalogai siūlė „Gerai temperuotą klavyrą“. Būta G. F. Händelio muzikos mėgėjų. Grafas Adomas Chreptavičius (1768–1846) kartą (1826 10) pirkto daug P. M. F. Baillot, L. van Beethoveno, G. Onslow, G. B. Viotti, L. Spohro kamerinių ansamblių (kvartetų, kvintetų), B. Rombergo Trio, J. J. F. Dotzauerio kvintetų, Variacijas violončelei ir styginių kvartetui, taip pat G. F. Händelio „Alexanderfest“ ir net įsigijo pastarojo portretą (litografiją)⁸. Paminėtina ir G. F. Händelio transkripcija – I. Moscheles fortepijonui keturioms rankoms interpretuoti didžiosios kantatos „Timotheus“ uvertiūra ir chorai.

Ankstyvojo klasicizmo (Manheimo mokyklos) įtakomis bei muzikinėmis LDK tradicijomis grįstas ir aptariamu laiku nenykęs **čekų muzikų** populiarumas. Miestelėnų aplinkoje skambėjo J. B. Wanhallo styginių kvartetai, sonatos smuikui ir fortepijonui, sonatinos, variacijos, pjesės. Labai populiarūs buvo F. Navrátilo, M. L. Blahetkos, W. Matiezkos (Matiegka), J. Nepilý, J. Horzalkos (Hořalka), F. Lauskos, J. H. Worzischeko (Voříšek) („Introduction et rondeau brillante“ fortepijonui), W. Plachy (variacijos C. M. Weberio „Freischütz“ tema), L. Jansos, L. E. Czapeko („Adieux, Paganini“, „Impromptu brillante“ fortepijonui), J. W. Kalliwodos (rondo „Variations sur un air tyrolien“), J. B. Suchaneko (šokiai) kūriniai. Įsigyta po keletą L. Koželuho, A. Reichos („Grand duo“ dviem smuikams), K. Wlczeko (Vlček), F. Bendos, J. Procházkos („Sechs leichte Walzer“), J. Javůreko, J. Dobihalo (pjesės gitarai ir išilginei fleitai), Ch. Hrachowetzo (šokiai), A. F. Beczwarzowskio (Bečvařovský) (sonatos), W. Mascheko, C. F. Kráhlho, F. X. Pechatscheko, W. Sedlako, W. Trnkos, Zajítzo kūrinių. Savaiame suprantamas kitų šiame tekste minimų žymių čekų kilmės muzikų (F. Krommerio, J. Gelineko, t. t.) populiarumas. F. Navrátilo polonezus 1827 m. įsigijo architektas K. Podczaszyńskis, VU profesorius J. F. Wolfgangas 1825 m. pirkto J. H. Worzischeko Uvertiūrą dviem fortepijonams, pirklys F. Weissas 1826 m. pageidavo J. Horzalkos „Grande fantaisie“ gitarai⁹.

Tuo metu buvo populiarūs vėlesniems laikams neįprasti preromantiniai nežemiško, **efemeriško skambesio** instrumentuotės pavyzdžiai – dviejų smuikų, dviejų fleitų arba klarnetų, fleitos ir smuiko (gitaros, arfos) duetai, fleitos, smuiko ir arfos trio, pan. Itin mėgtas solinis instrumentas buvo gitara, daug muzikuota fleita, išilgine fleita (tuo metu dažniau vartotas *csakan, czakan* pavadinimas), flažoletu, arfa. Švelnaus skambesio instrumentų derinys labai tiko kamerinėje aplinkoje, kaip fonas pobūviui, iškylai gamtoje. Mėgti subtilios instrumentuotės kūrinius rašę kompozitoriai – F.-A. Boieldieu, N. Isouardas, F. Kaueris. Operų uvertiūros griežtos fleitų duetais, tercetais. Labai mėgtas Benoît Tranquille Berbiguier

6 Ten pat. B. 66., L. 39.

7 Ten pat. L. 36; B. 463. L. 204–205.

8 Ten pat. B. 77. L. 82.

9 Ten pat. B. 80. L. 34; B. 77. L. 14, 74.

(1782–1838) – Kauno II gildijos pirklys Karolis Gerlée 1834 m. pirko jo fleitų duetus¹⁰. Buvo populiarūs R. Dresslerio, L. Abeille'io („Six valse“), L. Drouet fleitų duetai. Skambėjo J. Bellay šeši koncertiniai flažoletų duetai, N.-M. Dalayraco operų uvertiūros klarnetų duetui. Buvo madinga B. Campagnoli, I. Pleylio, A. Bohrerio, E. Lacroix, J. G. Neumanno, P. Rode, W. A. Mozarto („Beliebtes aus Don Juan“, operų uvertiūros) originali ir smuikų duetui pritaikyta muzika, F. A. Ernsto, J. Maysederio, Ch.-Ph. Lafonto kūriniai fleitai, smuikui, gitarai. Paklausūs buvo įvairūs neįprasti L. von Callo (Trio smuikui, violai, gitarai), J. L. Dusseko, Diabelli (pjesės bei transkripcijos išilginei fleitai ir gitarai), F. Molino (Trys trio gitarai, fleitai, altui), J. Fröhlichio (Duetai klarnetui ir smuikui) ansambliai. Vienas populiariausių kompozitorių to meto Lietuvoje buvo Mauro Giuliani (1781–1829). Gali būti, kad tuo laiku Lietuvoje viešėjusio sūnaus Michele's pagarsintos skambėjo variacijos (M. Carafos „O cara memoria“, G. F. Händelio „Son gelsomino“, populiaria prancūziška „La sentinelle“, kt. temomis), koncertai gitarai ir fortepijonui, kūriniai balsui ir gitarai („Le Avventure d'amore“, „Der Abschied des Troubadours“, rinkiniai „Le Troubadour du Nord“), fantazijos, popuri, pjesės, šokiai. Nemažiau populiarius buvo vietinei muzikinei kultūrai artimas F. Carulli (fantazijos, sonatos, koncertai gitarai, smuiko ir gitaros duetai, pjesės), taip pat M. Carcassi, J. H. C. Bornhardtas (ypač „Was ist der Mensch“ / „Człowiek co jest“ gitarai), A. Calegari, F. Pfeifferis, G. P. Gatayes. Populiarūs buvo Ch. Bochsos (m. 1821) ir sūnaus R. N. Ch. Bochsos (1789–1856) (pastarojo charakteringi „Žinių bei įgūdžių nereikalingi trumpi virtuoziški preliudai“ / *Préludes courts et brillants pour la harpe av. pf dans les préparations mignons <...>*), J. L. Dusseko, F. Thiebe's kūriniai arfai. Įsigyta itin neįprastos instrumentuotės opusų, tarkime, L. Spohro „Notturmo“ (op. 34) pučiamiesiems ir janyčarų muzikai. Kolainių karmelitų gimnazija (1807–1835), kurioje mokyta muzikos ir šokių, 1824–1825 m. pirko preromantinių kamerinių ansamblių: tris A. F. Durand'o (Duranowskio) duetus dviem smuikams, J. Janickio Polonezą smuikui ir violončelei, Annos Temą ir variacijas dviem smuikams, A. von Gyrowetzo Dvyliką tirolietiškų variacijų smuikui solo. Medikas K. Wolfgangas 1829 m. įsigijo C. Czerny, F. Glaserio, E. Krähmerio, Zajtzo, C. M. Weberio („Freischütz“) kūrinių išilginei fleitai solo ir pritariant fortepijonui arba gitarai. Kauno knygų prekeivis F. von Aueris 1830 m. pirko Ch.-A. Bériot „Air variée“ smuikui ir fortepijonui, Giuliani „Giulianato per chitarra solo“, minėtas Weissas 1828 m. įsigijo A. Neutwicho Dvylika valsų dviem gitaroms¹¹.

Muzikiniame XIX a. pradžios Lietuvos miestelių repertuare girdėti preromantiniai **tautinės muzikos** vajas atgarsiai. Tais ankstyvais muzikinės kultūros demokratėjimo laikais tautiniai repertuaro poreiškiai buvo dar itin saviti. Pamėgti raiškūs, sodrūs etniniai kūriniai, pvz., parašyti vengrų temomis – J. B. Hunyady („Airs nationaux hongrois“ fortepijonui, „National ungarische“ išilginei fleitai, Introdukcija ir koncertinis polonezas išilginei fleitai ir kvartetui), J. B. Bedardo, J. P. Pixis kūriniai. Vilniaus pavieta gimnazijos profesorius Janas Styczyński 1818 m. pirko F. Rieso variacijas ukrainiečių, baskų temomis (op. 56, 73)¹². Labai populiarūs buvo J. N. Hummelio („Tyroler Lied“), F. Hünteno („Air tyrolien“), J. Küffnerio („Valse tyrolienne“), L. W. Maurerio, L. Böhnerio kūriniai tirolietiška tema. Postklasicistinėje terpėje neišvengta turkiškų elementų – tą byloja D. Steibelto („Rondo turque“), J. Gelineko (tas pat) veikalai. Tautinės tematikos kūrinių ilgainiui

¹⁰ Ten pat. B. 85. L. 57.

¹¹ Ten pat. B. 77. L. 5–21; B. 253. L. 36, 39.

¹² Ten pat. B. 251. L. 12.

gausėjo – rutuliota šveicarų, airių, austrų, švedų, moldavų muzikinė tema. Tautėjančioje preromantizmo terpėje mėgtos įvairių kompozitorių variacijos visuotinai populiariomis „Tyroler sind lustig“, „Schöne Minka“ temomis.

Nepaisant radikaliai pakitusios politinės krašto padėties, tik 3-įjį XIX a. dešimtmetį muzikiniame miestelėnų repertuare įsitvirtino rusų autorių kūriniai, nors rusiškos tematikos J. Fieldo, J. P. Pixis, D. Steibelto, J. N. Hummelio, J. L. Dusseko, B. Rombergo, I. Schuppanzigho, F. Schoberlechnerio, F. Rieso (Introdukcija ir rondo „Air de matelots russes“) kūrinių būta ir anksčiau. Žinomas to meto muzikas Piotras Karafa-Korbutas (m. 1858) 1822 m. sausio 22 d. laiške iš Slucko J. Zavadskiui tvirtino, kad „šiuo metu šiuose kraštuose“ pageidaujama daug rusiškos muzikos ir prašė J. Kozłowski vokalinių kūrinių¹³. Užsisakinėta daug lenkų muzikos. Iš vietinių kompozitorių paklausiausi buvo F. Thiebe, J. Renneris, Sewerynas Tyszkiewiczus („Six polonaises“, „Six mazures“), K. Lipińskis, A. Listowski, M. Kl. Oginski („Deux polonaises fameuses, -favorites“, romansai „Doux souvenir“, „Félicité passé“, maršas). M. Kl. Oginskio populiarumą rodo tarp perkamų natų pasitaikiusios mažai žinomos Gottlobo Benedikto Bierey (1772–1840) Variacijos smuikui (valtornai) ir fortepijonui Oginskio polonezo tema, M. Barucho Introdukcija ir variacijos polonezo tema fortepijonui solo. Mėgti ir F. K. Oginskio (kompozitoriaus sūnaus) polonezai fortepijonui, skirti seseriai Emmai ir baronaitei Rönne. Vis dėlto lenkų muzikos populiarumo rekordus siekė M. Szymanowskos instrumentinė, K. Kurpińskio operinė kūryba. Išskirtini taip pat J. Elsneris, J. Witwickis, L. Nideckis, J. Nowakowski, J. Deszczyńskis, J. Barcickis. Aptariamu laiku pasitaiko ir lietuviškos tematikos opusų: K. Lipińskio „Śpiew do Niemna“ (A. Mickevičiaus ž.), J. Sandmanno „Mazur litewski“, „Dwa mazury litewskie“. Žinomos leidyklos („Förster“) tuo metu siūlė lietuvių dainų interpretacijų (pvz., Johanno Baptisto Weberio (1792–1823) „Mylinna und Ensis, ein litthauisches Liedchen“ J. D. Folko ž.). Vilniuje, Raseiniuose buvodaęs laisvasis mūrininkas Karolis Hurtigas 1829 m. pirko J. Damse's, K. Kurpińskio natas. Varnių seminarijos regentas Tomas Sirtautas 1827 m. pasirinko C. Czerny, I. Pleyelio, L. Spontini, taip pat daug lenkų (J. Damse's, K. Kurpińskio, T. Jabłońskio, A. Orłowski, A. Rembielińskio, J. Lewito, J. Rennerio, Józ. Stefani, kt.) kūrinių¹⁴.

Svarstant XVIII–XIX a. sandūros Lietuvos miesto muzikinio repertuaro pavyzdžius, matyti Lietuvos ir **Mažosios Lietuvos** muzikinės kultūros vientisumas. Iš J. Zavadskio knygas užsakinėjo L. G. Rėza, bendrauta su muziką puoselėjusia, iš dalies ir komponavusia Karaliaučiaus šviesuomene (Toussaintais), muzikais (Marty), spaustuvinkiniais, knygų prekyviais. Propaguota tenykštė (C. D. Stegmanno, Ch. Mayerio) muzikos kūryba. Daug natų fortepijonui užsakinėjo (?) vėlesnių laikų Rytprūsių operų kūrėjo Reinholdo Karlo Sylvius Mantauto (1842–1925) Mantautų giminė (von Montowt).

Pasirinkta muzikinė literatūra atspindi visų rūšių ir žanrų aptariamo laiko muzikos repertuaro (muzikinių pomėgių, prioritetų) ypatumus. Tarp **sakralinės** muzikos kūrinių vyravo J. Elsnerio Mišios, giesmės. Pageidauta W. A. Mozarto („Requiem“), J. Haydno („Missa“, „Missa solemnis“), L. Cherubini, Th. Haßlingerio, J. Eyblerio, S. Neukommo, F. Schneiderio, J. B. Schiedermayro („Requiem“), F. Krommerio Mišių, K. Kurpińskio, G. J. Voglerio („Salve Regina“), G. A. Rigatti („O sacrum convivium“), A. F. Häserio („Te

13 Ten pat. B. 296. L. 38.

14 Ten pat. B. 253. L. 32; B. 80. L. 38.

Deum“), J. Heiliński, A. Lotti („Crucifixus“), A. P. Benelli („Salve Regina“), J. G. Schichto, L. Jansos giesmių ir himnų, sakralinės vargonų muzikos – L. E. Gebhardi, J. G. Wernerio, S. Wesley, S. Sechterio, J. G. Albrechtsbergerio, M. G. Fischerio, H. W. Tauscherio, M. Henkelio, W. A. Müllerio *Orgelstücke, Choralvorspiele, Füge*, t. t. Vilniaus vyriausioji seminarija 1825 m. įsigijo J. J. Fuxo, A. F. Häserio, S. Neukommo, F. Schneiderio, L. Spohro, G. H. Stölzelio Mišių, W. A. Mozarto „Te Deum“, A. Rombergo „Pater noster“, J. G. Voglerio „Hymni seix vocibus“ ir (A.-É. Chorono) Bažnytinio giedojimo vadovėlių (*Méthode de plain-chant*). Kražių gimnazijos kapelionas M. Valančius 1836 m. pageidavo „Cantionale ecclesiastica“. Rygos dominikonai 1826 m. užsisakė J. D. Hollando „Oratio dominica“. Pagerbiant T. Kosciuškos netektį, 1817 m. Marijampolėje, vadovaujant smuikininkui Ignotui Reutui (m. 1857), atliktas „švedų Mozarto“ J. M. Krauso „Requiem“¹⁵.

Vilniuje ir kituose miestuose rezidavę dvarininkai, kapelmeisteriai, koncertuojantys muzikai įsigydavo kūrinių **orkestrui**. Antai Nemenčinėje įsikūręs grafas Tiškevičius 1828 m. pirkto Huberto Rieso transkribuotas L. van Beethoveno II, VI simfonijas, J. Haydno Simfoniją kameriniam orkestrui (*Fis*), J. N. Hummelio Uvertiūrą (*B*) orkestrui, G. Onslow, G. Rossini, F. A. Boieldieu, J. Küffnerio („Jean de Wieselbourg“) operų fragmentų orkestrui, styginių duetui, B. H. Cruselle'io pučiamiesiems transkribuotą L. van Beethoveno Septetą, C. H. Meyerio Uvertiūrą ir J. B. Schiedermayro kūrinių pučiamiesiems. J. Renneris 1821 m. pasirinko L. van Beethoveno „Prometėjo kūrinius“, F.-A. Boieldieu, L. Cherubini, E.-N. Méhulio operų uvertiūras, Ch. Mayerio Polonezus ir J. Wilde's „Wiener Hoffbälle“ orkestrui¹⁶. Tarp pageidautų simfoninių kūrinių vyravo klasicizmo įtaka – skambėdavo L. van Beethoveno, J. Haydno, F. E. Fescos, F. Rieso, P. Wranitzkio, W. Müllerio, L. W. Maurerio, J. Küffnerio simfonijos (fragmentai), uvertiūros, variacijos. Minėtinas ir atlikėjų muzikavimo lygmenį demonstravęs **instrumentinis koncertas**. Šiuos įsigydavo Lietuvoje dirbę muzikai (visų dažniausiai – LDK regiono miestuose koncertuodavę pianistas J. Renneris, smuikininkai Felixas Bialy, minėtas Reutas, vilniečiai). Populiarūs buvo D. Steibelto, J. N. Hummelio, F. Rieso, W. A. Mozarto, L. van Beethoveno, I. Moscheles, M. L. Blahetkos, J. Fieldo fortepijono, P. Rode, L. Spohro, L. W. Maurerio, P. M. F. Baillot, R. Kreutzerio, G. B. Viotti, Ch.-Ph. Lafonto, Ph. H. Libono smuiko, J. J. F. Dotzauerio violončelės, J. L. Tulou, B. T. Berbiguier, G. Kummerio, Ch. Weisso fleitos, H. Backofeno, H. Bärmanno, B. H. Cruselle'io, W. Brauno, F. Danzi klarneto koncertai pritariant orkestrui, fortepijonui arba kameriniam ansambliui¹⁷.

Aptariamo laiko muzikiniame repertuare bene daugiausia buvo kūrinių **forte-pijonui** – tai Vienos klasikų sonatos, sonatinos, rondo, pjesės, tarp jų ir populiarius J. Haydno „Ochsen-Menuet“. Skambėjo C. M. Weberio (variacijos, polonezas, „Valse melancholique“, „Aufforderung zum Tanz“), J. N. Hummelio, D. Steibelto (populiarus įvairiai pritaikytas III koncerto fragmentas „L'Orange“), H. ir J. Herzų, C. ir J. Czerny, F. Rieso, Fieldo,

15 Ten pat. B. 77. L. 17; B. 85. L. 131; B. 252. L. 63; *Gazeta Warszawska*: 2477.

16 Ten pat. B. 74. L. 6–7; B. 80. L. 79.

17 Žemaičių amžininkų atkakliai vadintas Kaune, Vilniuje, Minske, Kijeve, Varšuvoje, Mintaujoje, Karaliaučiuje koncertavęs ir Aukštosios Fredos (dab. Kaunas) dvare (nuo 1819 m.) tarnavęs talentingasis Reutas buvo įgijęs ir viešumoje griežė P. M. F. Baillot (1), G. B. Viotti (19, 22), L. Spohro (8, 9), R. Kreutzerio (18), J. Ph. Kriegerio smuiko koncertus, nemaža K. Lipiński („Rondo alla polacca“, „Caprices“), A. Rombergo, J. Maysederio (Rondo, Variacijos, ded. N. Paganini), J. W. Kalliwodos, P. Rode, L. Jansos, J. Damse's, J. Hlawatzo, L. Schösserio, kt. smuiko kūrinių, G. Rossini, F.-A. Boieldieu transkripcijų. Vilniuje 1811 m. rugsėjį talkino J. Haydno Mišias atlikusiam šešiasdešimties universiteto muzikų sambūriui (Ten pat. B. 77–254; *Gazeta Korespondenta*: 2295; *Kurier Litewski* 1811: 4; 1827: 1; 1828: 4, kt.).

J. P. Pixis, F. Kalkbrennerio („La brigantine“), F. T. Latouro, A. A. Klengelio, J. Wölflio, J. Lacoste'o, F. Morlacchi, I. Moscheles, M. J. Leidesdorfo, F. Schoberlechnerio („Rondolletto“), J. P. Th. Nehrlichio, F. Navrátilo, J. B. Wanhallo, F. Lauskos, L. Jansos ir daugelio kitų kūriniai. Tarp vietinių kompozitorių fortepijono repertuare vyravo F. Thiebe's, J. Rennerio muzika.

Labai daug pirka fortepijoninės literatūros, ypač pedagoginiams tikslams. 1826 m. Giedymin, taip pat Rymgaišlo pirkto keletą Th. Haßlingerio „Musikalischer Jugendfreund“ sąsiuvinį, Diabelli, J. Lacoste'o („Les matinées de campagne“), C. Czerny („Rondeau brillante“, „Nocturne brillante“, Variacijos) pjesių. 1826 m. Kražių mokyklos matematikos mokytojas Szulcas iš fortepijono natų įsigijo Diabelli rinkinį „Euterpe“ (keturioms rankoms), Fieldo „Rondeau“, J. Rennerio „Nesudėtingą rondo“, C. Czerny ir K. Kurpińskiego variacijų, J. Damse's šokių. Ponia Nezabitauskienė 1825 m. pasirinko J. N. Hummelio „Grand concert“, J. Rennerio Variacijos K. Lipińskiego tema. Daug rimtos fortepijoninės literatūros mokiniams nuolat užsakydavo J. Renneris. 1827 ir 1831 m. Vilniaus meras Jonas Bukša (Bukscha, Buksza, 1796–1863) yra pirkęs C. Czerny, J. N. Hummelio, Fieldo, F. Kalkbrennerio („Rondeau brillant“) kūrinių, o farmacininkas P. Woelkas 1822 m. pageidavo J. L. Dusseko, D. Steibelto, Fieldo fortepijono kūrinių¹⁸.

Smuikininkai mėgo Ch.-Ph. Lafonto, B. Campagnoli, Diabelli, P. Rode, L. Jansos, A. von Gyrowetzo, L. W. Maurerio, P. M. F. Baillot, Paganini, G. Tartini („Le trille du diable“), I. Pleyelio, J. Maysederio, G. B. Viotti pjeses, variacijas, kaprisus, divertismentus. B. Rombergo, J. J. F. Dotzauerio, J. G. H. Voigto, J. Stiastny, A. Meinhardto kūrinius griežė **violončelininkai**. Minėtas **gitaros**, **arfos** populiarumas. Styginiams nenusileido **fleita**: skambėjo F. T. Latouro, R. Dresslerio, J. L. Tulou, A. B. ir C. Fürstenau, C. Kreitho, L. Gianelle's, E. Gebauerio, H. Köhlerio, B. T. Berbiguier, J. W. Gabrielskio kūriniai (variacijos, serenados, preliudai) fleitai, A. Stadlerio, Diabelli, F. Bathioli, J. Dobihalo, E. Krähmerio, W. Klengenbrunnerio – **išilginei fleitai**, E. Leroy, J. Collinet, Cage'o – **flažoletui**, A. Stadlerio, Th. Böhmo, F. Duvernois, J. B. Wanhallo, F. von Boynebourgo, H. Bärmanno – **klarnetui**. Varinių pučiamųjų repertuarą papildydavo Ph. Meißnerio, C. H. Meyerio, W. A. Mozarto, J. Seiff'o, J. Küffnerio, F. Krommerio kūriniai, tačiau jų naudota palyginti nedaug. Panelė Holland 1825 m. įsigijo F. Rieso IV koncertą fortepijonui, taip pat M. J. Leidesdorfo ir C. Czerny variacijų, o panelė Maxa – F. Rieso III koncertą, C. Czerny, J. N. Hummelio sonatas. Rūmų tarėjas Alexy'as Wakaras 1822 m. pageidavo J. Haydno „Metų laikų“ smuikui ir fortepijonui, G. Rossini, D. Steibelto, P. Rode, A. Rombergo, Diabelli, M. Clementi natų. Medicinos studentas Filsjeanas 1828 m. pirkto Ch.-A. Bériot kūrinių smuikui ir fortepijonui. Neįvardytas karo kapelmeisteris 1829 m. įsigijo B. T. Berbiguier IV fleitos koncertą, A. B. Fürstenau bei J. L. Tulou variacijas fleitai ir fortepijonui (orkestrui), o LDK regiono miestuose (ir Sankt Peterburge) daug koncertavęs kapelmeisteris ir kompozitorius Františekas Kohautas (valtorna, *trombino*) 1822 m. pasirinko H. Bärmanno Variacijos klarnetui ir orkestrui¹⁹.

Bemaž visas tuometinis muzikinis repertuaras – tai **kamerinė instrumentinė**, rečiau – vokalinė instrumentinė muzika. Tik dalis šių kūrinių buvo originalūs, visa kita – transkripcijos. Tarp originaliųjų populiarūs buvo instrumentiniai L. van Beethoveno (trio, kvartetai, kvintetai, septetas), W. A. Mozarto (kvartetai, kvintetai, oktetas), J. Haydno (kvartetai),

18 Ten pat. B. 74, 77, 80, 253, 254.

19 Ten pat. B. 77. L. 20; B. 80. L. 80, 84; B. 74. L. 59–60; B. 253. L. 8.

D. Steibelto, A. Rumlerio, H. Hertzo, G. B. Viotti, J. B. Poledro, F. Krommerio, J. Blumenthalio, K. Lipińskiego (trio), L. W. Maurerio, J. Maysederio, P. Rode, C. Kreutzerio (kvartetai), F. A. Radicatti, J. L. Dusseko, F. ir H. Riesų, L. Spohro, F. A. Fescos, A. ir B. Rombergų (kvartetai, kvintetai), P. M. F. Baillot, L. von Callo, M. J. ir F. R. Gebauerių, J. P. Pixis (duetai, trio, kvintetai), S. Neukommo (kvintetas), G. Onslowo (trio, kvintetas, sekstetas), Louiso Ferdinando (trio, kvartetai, kvintetai, *Ottetto*), L. Boccherini (*Quintetti*), J. G. Arnoldo (sekstetas), J. N. Hummelio (septetas) kameriniai ansambliai. 1818 m. Liudviko duktė Radvilaitė užsisakė Louis Ferdinando kvartetų. 1819 m. Chreptavičius įsigijo L. Boccherini, W. A. Mozarto, L. van Beethoveno kvintetų, kvartetų ir „Prometėjo kūrinius“ kvartetui, J. Stiasny, J. G. Arnoldo kūrinių violončelei. Liebermanas iš Kauno 1825 m. pasirinko J. B. Crammerio (šešis), I. Pleyelio (tris), G. B. Viotti (tris) smuikų duetų, kvartetų, E. Leroy kontredansų ir valsų smuikui solo. F. Thiebe 1828 m. pirko Louis Ferdinando Trio. Misionieriai 1822 m. įsigijo J. Haydno „Pasaulio sukūrimą“ kvintetui, L. Cherubini, W. A. Mozarto, J. Ch. Vogelio operų fragmentus kvartetui, tris A. Rombergo kvartetus, du – L. Spohro, taip pat P. Rode Variacijas styginių trio. Minėtas Tatarinovas 1828 m. pirko L. Spohro kvartetų ir kvintetų, 1830 m. – F. Rieso, W. A. Mozarto, J. J. F. Dotzauerio, J. N. Hummelio kvartetų ir J. Haydno kūrinių rinktinę. Advokatas masonas Kandidas Grabowskis 1828 m. pasirinko J. Deszczyńskio, M. J. Leidesdorfo kvartetus bei C. Czerny Koncertino fortepijonui²⁰.

Plėtojantis muzikinei miesto kultūrai kamerinėje aplinkoje pamėgta **vokalinė instrumentinė** muzika. Išpopuliarėjo įvairūs rinkiniai – to meto vietinių melomanų itin garbinto F. Blangini „La Lyre des dames“ bei „Raccòlta di ariette“ (pritariant arfai arba fortepijonui), „Le Troubadour du Nord“, „Folie romances“, „Flore Theatral“, itin buvo paklausūs „Theater Journal“, „Aurora d’Italia“. Mėgtos taip pat M. Giuliani („La mère au berceau“), M. Carafos, F. Bianchi, L. Brambillos, L. Lacoste’o, G. G. Ferrari, F. Catalani, J. B. Bedard’o, S. Demaro, J. H. C. Bornhardto, V. Pucittos („Calma, o caro“), N. Isouardo („Dans un délire extrême“), P. L. Hus-Desforges’o arijos, dainos, įvairiai atliekama „G. B. Velluti Kavatina“. Neapsieita ir be „Katinų dueto“. Įdomu, jog įsigyta Vilniuje anuo metu gyvenusio laisvojo mūrininko soprano Luigi Tarquinio Trys kavatinos ir „Quànto mai folie“ („Dalmaš“ leidyklos), taip pat jo kolegos vilniečio Faustyno Žylińskio (1796–1867) „Nieko nesakyk“ („O, nic niemów“) ir „Daina bičiuliui“ („Śpiew do przyjaciela“). Iš lenkų autorių šiame kontekste minėtini J. Ilińskis, M. Szymanowska, J. Kozłowski, J. Elsneris. Muziką rašęs kapelmeisteris F. Atze’as 1830 m. pageidavo karalienės Hortenzijos romansų, J. Damse’š vokalinių fragmentų, M. Carafos „Romanzetta“, L. van Beethoveno „Adelaide“. Vilnietė Sniadecka 1834 m. įsigijo rinkinius „Schönheit des Gesanges, – der Musik“. M. Carafos, F. Blangini, G. Rossini duetus bei rinkinį „Theater Journal“ 1827 m. pirko Oginskiai. Civilinio gubernatoriaus P. Horno guvernantė panelė Porter 1829 m. užsisakė Diabelli rinkinį „Philomele“, Rossini Kavatiną. Kompozitorius laisvasis mūrininkas Antonis Sokulskis (1771–1841) 1824 m. pirko daug Diabelli rinkinio „Philomele“ (vokalui) numerių, rinkinius „Aurora d’Italia“ ir „Theater Journal“, taip pat F. Blangini romansų ir duetų²¹.

Operos meno plotmėje aptariamam laikui įsivyravo C. M. Weberis ir G. Rossini. Siūlyta ir pirka įvairiausių neįtikėtinais populiaraus „Laisvojo šaulio“ perdirbinių. Itin dažnai

20 Ten pat. B. 66, 74, 77, 80, 84, 85, 251, 254.

21 Ten pat. B. 253. L. 43; B. 85. L. 57; B. 80. L. 33, 98; B. 77. L. 3.

skambėjo įvairiai transkribuotos „Euryanthe“²², „Preciosos“, „Oberono“, „Peterio Schmollio“, „Abu Hassano“ uvertiūros. Savo „Laiškuose apie muziką“ M. Kl. Oginskis neatsitiktinai piktinosi Rossini populiarumu. Ne vien mėgtos „La Gazza ladra“, „Il Barbiere di Siviglia“, „Otello“, „Il Turco in Italia“, „Mosè in Egitto“, „Maometto II“, „L’Italiana in Algeri“, „Elisabetta“, „La Donna del Lago“, „L’Inganno felice“, „Tancredi“, „La Cenerentola“, „Armida“, „Ermione“, „Zelmira“, „Corradino“, „L’Equivoco stravagante“, „Semiramide“, „Le comte Ory“, „Le siège de Corinthe“, „Guillaume Tell“, tačiau ir kitos rečiau atliekamos operos („Demetrio e Polibio“, „Torvaldo e Dorliska“, „Sigismondo“) buvo puikiai žinomos tuometiniam Lietuvos muzikos mėgėjui. Labai populiarūs buvo N. Isouardas („Cendrillon“, „Joconde“, „Le billet de loterie“, kt.), F.-A. Boieldieu (rekordiškai – „La dame blanche“, taip pat „Aline“, „Le Calife de Bagdad“, „Jean de Paris“, „Le petit Chaperon rouge“, „Les deux lettres“, – nuits“, kt.), E.-N. Méhulis („Les deux aveugles de Tolède“, „Joseph“, „Gabrielle d’Estrées“, „La chasse“), L. Cherubini („Les deux journées“, „La prisonnière“, „Médée“, „Lodoiška“, „Faniska“, „L’hôtellerie portugaise“), F. Paëras („Sargino“, „Agnese“, „Camilla“, „Griselda“, „Leonora“, „Sofonisba“), L. Spontini („La Vestale“, „Fernand Cortez“, „Olimpie“), M. Carafa („Gabriella di Vergy“, „Le solitaire“), N.-M. Dalayracas („Les deux petits savoyards“), P.-A.-D. della Maria („Le prisonnier“), H.-M. Bertonas („Aline“), C. Kreutzeris („Die Alpenhütte“, „Libussa“), G. Onslowas („Le colporteur“), F. E. Fesca („Omar und Leila“), o vėliau ir D.-F. Auberas (itin „Fra Diavolo“, „La muette de Portici“, taip pat „La neige“, „La fiancée“, „Le Maçon“), L.-J.-F. Héroldas („La clochette“, „Les rosières“, „Marie“). Labai mėgtas J. Weiglis (ypač „Die Schweizerfamilie“, taip pat „Das Dorf im Gebuerge“, „Nachtigall und Rabe“), neretai pasirinktas P. Winteris („Das unterbrochene Opferfest“, „Marie von Montalban“). Skambėjo A. Salieri („Axur“ / „Tarare“, „Palmira“), N. A. Zingarelli (ypač žymioji „Džuljetos ir Romeo“ arija „Ombra adorata“), F. Kauerio („Das Donauweibchen“), G. Niccolini, A.-E.-M. Grétry, G. S. R. Mercadante’s, D. Steibelt, J. Ch. Vogelio („Démophon“), L. Spohro („Jessonda“), F. H. Himmelio („Fanchon“) operų fragmentai. Iš lenkų operos kūrėjų minėtini J. Elsneris („Król Łokietek“, „Jagiello w Tenczynie“), K. Kurpińskis („Jadwiga“, „Zamek na Czorsztyńnie“). Verta pridurti, jog griežta taip pat lenkų autorių – K. Kurpińskio, K. Lipińskio, J. Rywackio – populiarų operų (Rossini, Boieldieu) transkripcijų.

Aptariamo meto muzikos repertuare ypatingą vietą užėmė vokalinė muzika, operų numeriai. Profesorius J. Frankas 1818 m. užsisakė daug vokaliųjų kūrinių – F. Morlacchi („La Speranza“), M. A. Portogallo („Teneri e cari affetti“, „Frenar, vorrei lagrime“), G. Rossini („Di tanti palpiti“), F. Dancourt’o ir Ph. N. Destouches’o veikalų rinkinių, komiškų dainų, minėtos Würtemberskos „Malwiną“. Populiarių rinkinį „Špiewy i arye teatralne“ 1818 m. pirko J. Rudomina, I. Weissas. Konstancija Radvilienė 1829 m. įsigijo C. M. Weberio „Freischütz“ fragmentų, Zavišienė – F.-A. Boieldieu „Baltosios damos“ ariją. Skirmuntas (?kompozitoriaus Henryko Skirmunto (1869–1939) pirmtakas) 1834 m. užsisakė D.-F. Aubero „Nebylės iš Portici“ arijų rinktinę. Panelė Uršulė Bedrett 1828 m. pirko G. Rossini „Il Turco in Italia“ uvertiūrą fortepijonui. J. Renneris 1828 m. įsigijo N. Isouardo „Pelenės“ uvertiūrą, J. P. Pixis parengtus C. M. Weberio „Freischütz“ melanzus, G. Rossini „Šarkos vagilės“ popuri, „Theater Journal“, Diabelli „Euterpe“ ir J. B. Wanhallio šokių²². Dažnai pirkti „Répertoire du théâtre français“ leidiniai.

22 Ten pat. B. 74, 77, 79, 80, 84, 85, 251, 253.

Sąlygiškai provincialioje, tačiau kultūros persunktoje XVIII a. pabaigos Lietuvoje itin vešėjo pastoralės, vodevilio, scenelės žanrai. Kai kurie kūriniai (tarkime, Vilniuje spausdinta pastoralė Sanguškienės gimtadieniui „Mirtyl i Tyrsis“, 1782 02 14) priskirtini tiek dvarų, tiek miesto muzikinei kultūrai. XIX a. pirmųjų dešimtmečių muzikinės literatūros pasiūloje esama vodevilių, pastoralių (*ballets villageois*), tačiau lengvieji scenos žanrai jau perleisti viešajam teatrui – daugybėje natų įsigijimo įrašų pasitaikė vos keletas G. Paisiello („La contadina di spirito“), D. Cimarosos („Il matrimonio segreto“, rimtoji opera „Gli Orazi ed i Curiazi“), L. W. Maurerio („Le nouveau Paris“), W. Müllerio („Die Schwestern von Prag“), kiek daugiau J. Damse’s, W. Kratzerio pavyzdžių. Vilnietė Elisa Balbiani 1822 m. pasirinko „Journal du Théâtre“ vokalui, G. Rossini „Šarkos vagilės“ duetus ir D. Cimarosos „Horacijai ir Kurcijai“ uvertiūrą fortepijonui²³.

Tarp sceninių kūrinių būta **balet**o muzikos – J. Maysederio (kompiliacinė „Nina“), H. Payerio, C. Czerny, N. Isouardo, M. L. Blahetkos ir L. Saint-Lubino fortepijonui pritaikytos I. von Seyfriedo „Oberon“ transkripcijos, F. Weisso („La danseuse d’Athènes“), P. J. Lindpaintnerio („Zéphir et Rose“, „Danina“), ypač W. R. von Gallenbergo (kompiliacinė „Psyche“, „Alfred“, „Jeanne d’Arc“, „Arsène“), I. Moscheles („Les Portraits“) baletai, L. W. Maurerio („Aloise“), H.-M. Bertono („Aline“), W. Müllerio („Die Fée aus Frankreich“) baletų fragmentai. Skambėdavo K. Kurpińsio („Mars i Flora“), J. Stefani („Apollo i Midas“), kiek daugiau J. Damse’s muzikos. Itin mėgtos operų baletinių epizodų transkripcijos. Vilniaus Deybelių pensionas 1824 m. pirko J. Gelineko atliktą W. R. von Gallenbergo „Alfredo“ transkripciją fortepijonui²⁴. Zavadskių užsakovams kažkada yra siūlytas ir žymaus baletu pedagogo Carlo Blasi’o (1795–1878) „Traité de la danse“ (1820).

Turint galvoje anuometinės visuomenės specifiką, suprantama pasirinktų **šokio** žanro kūrinių gausa. Populiariausi buvo polonezas, valsas, mozūras, taip pat šokti kontredansai, galopai, kotiljonai, kadryliai, kvodlibetai, ländleriai, mozūrėliai, kazokai, ekosezai, galopados, alemandos, anglezai (bemaž visa pritariant fortepijonui). Skambėdavo Vienos klasikų šokiai. Pasitaikė M. Giuliani, H. Herzo, Hummelio, J. Stadlerio, F. Boynebourgo, J. Hrahowetzo, Challono koncertinių šokių, tačiau vyravo Faistenbergerio, M. Ernemanno, L. Sambuzetti, Czapeko, J. B. Crammerio, Klengelio, Nepilų, Neutwicho buitinis šokis. Žanro populiaramą rodo daugybė pamėgtų rinkinių – „Bouquet des danses“, „Dresdner Carnaval“, „Ausgewählte –, Vermischte Tänze“, „Thalia“, „Terpsychora“, ypač „Huldigung der Freude“. Pastarąjį 1829 m. įsigijo Deybelių pensionas. „Huldigung“ numerių (Nr. 45, 46) ir H. Herzo kontredansus 1830 m. pirko panelė Skirmunt. Kražių gyventojas 1827 m. įsigijo „Thalia“, „Dresdner Carnaval“ rinkinius, taip pat J. B. Wanhallio, Ch. Rummelio, A. A. Klengelio, J. Wilde’s, C. Hampelno, C. Czerny kūrinių fortepijonui²⁵. Dažnai pirkti išskirtinai populiarūs „Chiarini šokiai“, J. Damse’s, A. Orłowskio, T. Jabłońskio šokių sąsiuviniai. Šioje srityje vyrauja lenkų autorių – F. Siekierskio, A. Sowińskio, L. Nideckio, L. Wiślickio, K. Magnuso, J. Brzowskio, J. Barcickio, J. Deszczyńskio, Józ. Stefani, J. Lewito, J. Dogodzińskio, J. Nowakowskio, J. Baschny, F. Thiebe’s, J. Sandmanno – šokių muzika.

Lietuvos muzikinės kultūros miesčionėjimo kontekste ypatingą reikšmę įgijo **muzikinė pedagoginė literatūra** – muzikos teorijos, instrumentų mokslo vadovėliai. Tai

23 Ten pat. B. 74. L. 67–68.

24 Ten pat. B. 77. L. 1.

25 Ten pat. B. 80; B. 253. L. 28, 48.

išskirtinis ir labai svarbus to meto Lietuvos muzikinės kultūros akcentas. Būtina pažymėti, kad siūlomos muzikinės literatūros gausybėje kiek nustumti atrodo vietinių autorių veikalai. Keliskart įsigyti žinomi A. Woronicco „Muzikos pradmenys“ (*Początki muzyki*, 1806), dar mažiau naudotas J. D. Hollando „Traktatas apie muziką“ (*Traktat akademicki*, 1806–1813). Iš leidyklos korespondencijos taip pat aiškėja, jog pastarasis antrąją, praktinę, veikalą dalį (Vilniaus universitetui 1825 m. dovanotą *Szkola generalbasu*) 1807 m. tikėjosi išleisti mainais į leidyklos reikmėms atiduotą universiteto profesorių korpuse turėtą būstą²⁶. Tuo tarpu užsienio autorių **muzikos teorijos** mokyklų siūlyta daug ir įvairių. Tarp kompozicijos mokslo veikalų išskirtinas J. G. Albrechtsbergerio *Gründliche Anweisung zur Komposition* (1790), minėtini jo *Méthode de generalbaß, Sämtliche Schriften über den Generalbaß, Unterricht über Intervallen*, taip pat siūlyta G. F. Ebhardto *Schule der Tonsetzkunst* bei harmonijos ir kontrapunkto veikalų. Harmonijos dažniausiai mokyta iš Ch. S. Catelio *Traité d'harmonie* (1802) – vien 1825 m. knygynas pardavė dešimtį šio vadovėlio egzempliorių (žinotas to paties autoriaus *Tonsetzkunst und Generalbaß*). Populiarumu neatsilikio K. A. Simono *Szkola na generalbas, Nauka harmonii*. Naudoti B. Assioli solfedžio vadovėliai (*Scale ed salti per il solfeggio, Scale, salti ed altre preparazioni al solfeggio* bei *Lehrbuch der Anfangsgründe*). Domėtasi įvairiais muzikos teorijos, istorijos, estetikos veikalais: J. Preindlio (*Wiener Tonschule*, 1–2 d.), E. A. Försterio (*Anleitung zum Generalbaß, Praktische Generalbaßschule*), D. G. Türko (*Anweisung zum Generalbaß spielen, Über Harmonie, – Generalbaß*), L. van Beethoveno (*Studien im Generalbaß, Contrapunkt, und in der Composition–Lehre*), J. G. Weberio (*Über chronometrische Tempobezeichnung*, pranc. k.), A. Morigi (*Über den fugirten Contrapunkt*), K. Kurpińskiego (*Zasady harmonii tonów <...>*, 1821), J. Drechslerio (*Harmonie – und Generalbaß lebre*, 1816), A.-E.-M. Gétry (*Mémoires, Méthode simple pour apprendre à préluder*), J. Le Rond d'Alembert'o *Einleitung in die musikalische Setzkunst*. Susidomėjimo sulaukė muzikos ir kalbos ryšius tyrinėjusi J. Elsnerio *Rozprawa o metryczności* (1818), instrumentų mokslą apibendrinanti J. Fröhlich'o *Vollständige theoretisch–praktische Musikschule*. Miestelėnų **muzikos istorijos** žinias galėjo papildyti E. L. Gerberio istorinis biografijų žodynas (II leid., 1817) ir F. Castil-Blaze dvitomis muzikos istorijos žodynas. Spausdinti katalogai siūlė G. B. Martini *Storia della musica* (1757). Būta muzikos mokymo priemonių vaikams (pvz., F. Despréaux *Cartes musicales pour apprendre la musique aux enfants*, 1819–1820). Siūlyta vokiškų muzikinių kalendorių, populiarių pažintinių **žinytų**, muzikos leidyklų katalogų (be kitų, C. F. Whistlingo sudarytas *Handbuch der musikalischen Litteratur*) ir net muzikinės literatūros įdomybių, tarkime, *Sténographie musical* (J. J. De La Salette). Prekiauta kompozitorių ir žymių atlikėjų grafikos portretais (lakštais, rinkiniu *Parnasse musical*), muzikiniais žaidimais (valsus ir kontredansus komponuoti padedantys (W. A.) *Mozart. Instructions*, populiari valsų dėlionė *Kaleidakustikon*).

Minėti veikalai tapdavo mokymo priemonėmis. Kolainių mokykla 1822 m. įsigijo *Mozart. Instruction* (taip pat tris K. Lipińskiego polonezus). Vilniaus universitetas 1828 m. – G. L. Wilhemo (Boquillono) *Méthode de musique* (Nr. 6,7). K. Wolfgangas 1828 m. pasirinko F. Schneiderio ir D. G. Türko generalboso mokyklas. Pijorai 1821 m., Varnių seminarija 1827 m., o minėtas Karafa-Korbutas 1822 m. pageidavo K. Kurpińskiego fortepijono ir harmonijos veikalų. Kapelmeisteris Atze 1830 m. užsisakė F. Schneiderio

²⁶ Ten pat. B. 521. L. 12–13.

Elementarbuch der Harmonie und Tonsetzkunst, Czapska 1834 m. pirko Albrechtsbergerio *Méthode de generalbaß*, J. G. Försterio *Anleitung zum Gb.*, B. Assioli (tas pat) ir Catelio *Tonsetzkunst und Gb*. Pilietis (Stanisławas) Estko (Estken) 1817 m. pageidavo Catelio Harmonijos, muzikas P. Sokołowskišis įsigijo Woroniego *Początki muzyki*, o J. Renneris 1827 m. mokiniams pirko K. Kurpińskišio, Simono vargonų, harmonijos mokyklas, J. Elsnerio „Rozprawa <...>“, B. Assioli „Lehrbuch der Anfangsgründe“ ir J. B. Crammerio etiidų fortepijonui²⁷.

Nemažai naudotasi **periodiniais** muzikos leidiniais. Ankstyva lenkų muzikos periodika (*Tygodnik muzyczny*, 1820–1821) buvo žinoma, tačiau dar nebuvo paplitusi – siūlyta *Allgemeine Musikalische Zeitung*, metraštis *Flora*, *Journal musical (periodique)*. Kur kas paklausesnės buvo apibendrinančios informacijos teikusios kartotinės muzikos kūrinių rinktinės – minėtas *Musikalischer Jugendfreund*, *Journal d'harmonie* (pučiamiesiems), savaitraštis *Lutnia (Warszawska)*. Ypač populiarūs buvo Zavadskio kolegos ir kompozitoriaus Diabelli rengti periodiniai natų leidiniai „Philomele“, „Euterpe“, „Orpheus“, „Apollo à la toilette des dames“, „Musikalische Gesellschaften, – Abendunterhaltungen“. Kauniškis Aueris 1829 m. pageidavo Diabelli „Philomele“, „Aurora d'Italia“, Diabelli „Mein Hütchen“, C. Czerny transkripcijų, F. E. Fesca'os operos („Omar und Leila“)²⁸.

Svarbiausia **vargonininkų** literatūra buvo J. Drechslerio (*Orgelschule*), K. A. Simono (*Nauka grania na organach*), M. Henkelio vadovėliai, J. G. Wernerio pratybos. 1827 m. Simono vargonų, o 1829 m. harmonijos veikalą įsigijo Vilniaus vargonininkų mokykla²⁹.

Vokalistus gelbėjo *Gesangbildungslehre des Konservatoriums zu Paris*. Keliskart įsigyta žymiojo G. Crescentini (*Raccolta di esercizi per il canto, Neue Übungen für die Singstimme*) pratybų. Taip pat remtasi J. Elsnerio (*Początki muzyki*, 1818–1821), A. Geraudė, V. Righini, B. Assioli (*Primi elementi di canto*), G. Aprile'io (*Exercices pour la vocalisation*), A. Benelli vokalo metodais. B. Assioli vokalo pradmenų 1829 m. pageidavo panelė (Michalina) Siewrukówna, VU profesorius I. Loboika 1830 m. pirko *Gesangbildungslehre* ir Crescentini *Neue Gesanglehre*³⁰.

Aptariamui laikui populiariausia **fortepijono** pedagoginė literatūra buvo žinomi C. Czerny veikalai. Naudoti ir J. Czerny vadovėliai (*Der Wiener Klavierspieler, -Klavierlehrer*). Itin paklausūs buvo įvairūs H. Hertzo, M. Clementi, J. B. Crammerio (*Praktische pianoforte Schule*), L. Adamo, J. N. Hummelio, F. Hünteno, D. Steibelto, I. Pleyelio pedagoginiai veikalai. Lavinti pradedančiuosius ar vaikus labai padėjo Diabelli, W. Plachy (*Der Kurzeste Weg auf den Parnass*), L. W. Lachnitho, D. Steibelto pratybos. Per dvejus metus (1823–1825) parduota šešiolika egzempliorių J. L. Dusseko *Pianoforte Schule*, populiarūs buvo ir šio autoriaus preliudai. Transkripcijų gausa diktavo fortepijono kurso keturiomis rankomis pasiūlą (C. F. A. Heringo *Vierhändige Übungsstücke oder Elementar-Cursus <...>*). Civilinio gubernatoriaus gubernantė 1829 m. įsigijo F. Guthmanno *Pianoforte Schule*, Giuliani romansų, Diabeli „Philomele“, šokių rinkinių. Ona Radvilaitė-Łubieńska 1827 m. pasirinko J. Czerny *Der Wiener Klavierlehrer* ir F. Kalkbrennerio etiidus. Minėtas Aueris 1830 m. užsisakė J. L. Dusseko fortepijono vadovėlį, C. Czerny romansus, „Philomele“, meras Bukša 1833 m. – Verkiuose anks-

27 Ten pat. B. 66, 74, 80, 84, 253, 254; B. 497. L. 6, 7.

28 Ten pat. B. 253. L. 11.

29 Ten pat. B. 80. L. 23, 94.

30 Ten pat. B. 253. L. 25; B. 254. L. 7.

tėliau veikusio I. P. Kozłowskio vadovėlių. Dažnai pirкта Kurpińskiego veikalo *Wykład systematyczny* (1818) vėlesni leidimai – *Szkola na klawikord, – fortepian*), 1829 m. vieną jų įsigijo minėtas Jansenas³¹.

Labai svarbi pedagoginės literatūros sritis – techninį instrumentininko lankstumą lavinusios C. Czerny, M. Clementi, D. F. Kuhlau, F. Kalkbrennerio, I. Moscheles, J. B. Wanhallo, A. E. Müllerio, H. Köhlerio, J. Horzalkos, S. Thalbergo, Fieldo pratybos. Romantiniam instrumentiniam virtuoziskumui plintant buvo svarbu lavinti atlikėjų meno galimybes, tad siūlytos specializuotos studijos (C. Czerny *Systematische Anleitung zum fantasieren* fortepijonui, B. Campagnoli *L'art d'inventer* smuikui). Populiarėjant kameriniam muzikavimui tapo aktualūs A.-É. Chorono *Principes d'accompagnement* ir *Méthode concertante de musique*. Nepriitrūko ir fortepijono derinimo instrukcijų. Kauno pedagogas J. Nieławickis 1829 m. pirko Clementi, F. Rieso, J. B. Crammerio pratybas ir etiudus, R. Tyzenhausas – šešis J. B. Crammerio etiudų sąsiuvinius. Pedagogine tapdavo bet kokia muzikinė literatūra. Hollandas 1817 m. (?Vilniaus universiteto studentams) užsakė D. Steibelto (sonatų, rondo, pjesių), B. Rombergo (kvartetą, transkripcijų), F. Lauskos (sonatų, kapričą, polonezų), G. A. Schneiderio (fleitų duetų, sonatą), J. L. Dusseko (sonatų), Fieldo (fantaziją, sonatą), L. van Beethoveno (variācijas), A. F. Durando (fantaziją), Springensfeldo (variācijas), E. Flörschützto (kapričą), G. G. Ferrari, Wanhallo, A. Kastnerio (etiudų), A. Eberlio, Klengelio, Jadino, C. Klosso, F. Gummlicho, J. Wölflio, J. W. Wilmsio, Wernerio (pjesių), Lachnitho, F. A. Freistädlerio, F. Rieso kūrinių, taip pat H. Köhlerio fleitos vadovėlių³².

Tarp **smuiko** mokyklų populiariausios buvo B. Campagnoli (*Méthode, Nouvelle méthode*), P. Rode, R. Truskolaskio, P. M. F. Baillot, L. Mozarto, A. Wranickio. Labai svarbią vietą užėmė techninio meistriškumo Paganini („24 caprices“), Bériot („Dix études en caprices“), L. W. Maurerio, N. Messtrino, A. Rollos, F. Fiorillo, H. A. Prägerio, J.-F. Mazaso pjesės. Kamerinio muzikavimo subtilumus iliustruoja A. Mühlingo *Zwölf instructive duettinen für zwei violinen* arba žaismingi J. Assmayerio opusai. Instrumentų meistrams pravertė Schaumo *Über den Bau der Violinen*. **Violončelininkai** pasitelkdavo J. J. F. Dotzaurio, D.-F. Aubero, J. Alexanderio, J. B. Brévalio, J. L. Duport mokyklas arba keletą autorių kompiliacinę mokyklą, **kontrabosininkai** – A. Mauro mokymo priemonę. P. Rode smuiko pratybas 1822 m. įsigijo misionieriai, 1818 m. – grafas T. Plateris. 1817 m. Baillot, o 1826 m. J. B. Brévalio ir B. Stiaštny violončelės mokyklas pasirinko Chreptavičius³³. Ypač daug pirкта **gitaros** vadovėlių, populiariausi – R. Truskolaskio ir pamėgtojo Giuliani (*Studio per chitarra*), taip pat naudoti F. Carulli, M. Carcassi, F. Molino, S. Molitoro, J. H. C. Bornhardt'o veikalai, mokomosios tų pačių ir Diabelli, Chr. G. Thomas pjesės. **Arfininkai** įsigydavo J. J. B. Pollet (*Méthode de harpe*), R. N. Ch. Bochsos (sūnaus) mokyklas, technines H. Backofeno, Bochsų, L. Spohro pjesės. Deybelių pensionas 1824 m. pirko, o Radvilienė 1833 m. skolinosi R. Truskolaskio gitaros vadovėlių³⁴.

Tarp **fleitos** vadovėlių vyravo keliomis kalbomis pateiktas F. Devienne'o metodas ir jo santrumpos. Paklausūs buvo A. Hugot ir J. G. Wunderlichio, L. Drouet, B. T. Berbiguier, Fürstenau veikalai, taip pat mokomosios R. Dresslerio, L. Vogelio, A. E. Müllerio (jo ir

31 Ten pat. B. 80. L. 38–84; B. 253. L. 12–30; B. 254. L. 6–30.

32 Ten pat. B. 66, 80, 252.

33 Ten pat. B. 66. L. 41; B. 74. L. 40; B. 77. L. 68; B. 251. L. 1.

34 Ten pat. B. 77. L. 1; B. 85. L. 26.

fleitos pradmenys), A. Hugo pjesės. Daug tebegriežiant išilgine fleita, siūlyta jai skirtų vadovėlių. Dažniausiai pirktos W. Klengenbrunnerio, E. Krähmerio (*Neuestes theoretisch praktische Csakan Schule*), W. Matiezkos, L. Vogelio, R. Dresslerio (taip pat *Favorit tricks*) ir kompiliacinė (*Csakan Schule*) mokyklos – grafas Solfohubas 1826 m. įsigijo daug natų išilginei fleitai, *Csakan Schule, Journal pour csakan*³⁵. Mėgusieji muzikuoti **flažoletu** rinkosi J. Niedzielskio *Szkola na flecik polski*, naudoti E. Leroy, Challono, J. Collinet vadovėliai, pastarųjų ir J. Bellay, W. Raszkos pratybos. J. Fröhlich, J.-X. Lefèvre, H. Ch. Kocho, A. Lefébure, H. Backofeno mokyklos ir A. Vanderhageno, F. Th. Blatto, W. Sedlako lavinančios pjesės siūlytos **klarnetininkams**, J. F. Garnier – **obojininkams**. Challono (anglų rago), E. Ozi (fagoto), J. Küffnerio (trimito), A. Brauno (trombono), F. Duvernois (valtornos) ir apibendrinamieji M. J. Gebauerio, J. Fröhlich (daugelio pučiamųjų) vadovėliai padėjo pūtikams. Būtina paminėti, jog ne vienas vadovėlis siūlytas keliomis kalbomis (vokiečių, prancūzų, lenkų, italų).

XVIII a. antrojoje pusėje muzikavimo faktų žinoma Gardine, Naugarduke, Varniuose, Kaune, Šiauliuose, Vilkmėgėje, Padubysyje. Aptariamam metu muzikuota Kaune ir jo apylinkėse (Garliavoje veikė muzikos ir šokių mokišio pradinė mokykla), Kražiuose, Varniuose, Kolainiuose, Raseiniuose, Marijampolėje, Telšiuose (Gardine, Minske, Slucke). Po 1831 m. sukilimo, uždarius daugumą vienuolių mokyklų (tiriamuoju požiūriu tai buvo muzikavusios šviesuomenės susibūrimo ir muzikos mokslo židiniai), topografinė Lietuvos miestelių muzikavimo padėtis dar kartą radikaliai kito. Tarpukiliminio laikotarpio pradžioje ant Zavadkių prekystalio gulė H. A. Marschnerio („Le vampyr“, „Des Falkners Braut“), F. Schuberto, R. Schumanno, F. Chopino, J. Straušo (tėvo), V. Bellini, G. Donizetti, F. Liszto kūriniai. Prasidėjo naujas Lietuvos miestų ir miestelių muzikos istorijos tarpsnis.

Išvados

1. Pateiktas repertuaras byloja – XVIII–XIX a. sandūros muzikinė Lietuvos kultūra buvo stilistiškai aktuali, įvairiapusė ir klestinti.
2. Akivaizdi socialinė, stilistinė muzikinio Lietuvos repertuaro motyvacija – stebimas muzikos kameriškėjimas, pasaulėjimas, gyvybinga žanrų kaita.
3. Iš esmės bendraeuropinio Lietuvos miestelių muzikos repertuaro vietinį savitumą lėmė istorinės aplinkybės, tautiniai dėmenys, muzikinio švietimo būklė.
4. Įvardytas įvairiapusis muzikinis repertuaras skambėjo tiek privačiame sambūryje, tiek viešumoje.
5. Techniniai ir estetiniai aptarto muzikinio repertuaro ypatumai byloja to meto Lietuvos atlikėjų meno naudai.
6. Provincijos muzikavimui vis dar turėjo įtakos tradicinės miesteliuose veikusios vienuolijos, tačiau puoselėtas pasaulietinis muzikinis repertuaras.
7. Amžių sandūroje reikšmingai kito etninės Lietuvos muzikavimo topografija ir socialinis kontekstas.
8. Mainėsi muzikos lokalizacija – ši tebeaidėjo dvare, bažnyčioje, taip pat skambėjo apskrities mokykloje, miesto salėje, pasaulietinių brolių būstuose, teatre.
9. Aptariamo laiko istorinės aplinkybės lėmė išskirtinį, viešajam antrinusį privatų muzikavimą miesto rezidencijose, miestelių namuose.

35 Ten pat. B. 77. L. 53.

10. Ženklių postūmį muzikinei plėtotei Lietuvoje suteikė pakilaus užmojo Zavadskių knygyno veikla.

11. Muzikinės literatūros atrankos prioritetai rodo Lietuvoje menamu laiku vyravus kamerines muzikavimo formas.

12. Akivaizdi gyvybinga muzikinė vidurinės visuomenės klasės savišvieta.

13. Demokratėjant muzikos sąjūdžiui ypač reikšminga tapo muzikinė pedagoginė literatūra.

14. Transkripcijų populiarumas liudija stilistinę ir socialinę muzikinės kultūros kaitą.

15. XVIII–XIX a. sandūros muzikinė Lietuvos kultūra, kartu ir muzikinis repertuaras, sūkuriavo epochų kryžkelėje – juntamas klasicizmo nuolydis, įsigalėjęs preromantizmas, girdėti besiantinantis romantizmas.

16. Nepaneigiami muzikiniai Lietuvos ir Mažosios Lietuvos miestelėnų ryšiai.

17. Šimtmečių sandūroje intensyvėjant Lietuvos muzikiniam gyvenimui, išryškėjo laisvųjų mūrininkų vaidmuo.

18. Atsižvelgus į chronologinius ir stilistinius parametrus, galima teigti XVIII–XIX a. sandūros Lietuvos muzikinės kultūros bendraeuropietiškumą.

Gauta 2011 06 10

Priimta 2011 07 22

Šaltiniai ir literatūra

1. Bieńkowski, Ł. Wieści muzykalne z gubernii augustowskiej. *Ruch Muzyczny*. 1857. 30–32: 235–254, 285–286.
2. Korespondencija. *Gazeta Korespondenta Warszawskiego*. 1816 12 24. Nr. 103 (priedas).
3. Korespondencija. *Gazeta Warszawska*. 1817 12 20. Nr. 101.
4. Korespondencija. *Kuryer Litewski*. 1811 09 16. Nr. 74; 1827 05 20. Nr. 59; 1828 07 25. Nr. 89.
5. Leidėjų Zavadskių natų prekybos dokumentai. *Lietuvos valstybės istorijos archyvas* (toliau – *LVI*). F. 1135. Ap. 7. B. 66–521.
6. M. J. W. Mniszecho 1793 04 23 potvarkis. *LVI*. SA (101). B. 4204. L. 3–4.
7. Paukštas, A. Dar apie Gelgaudo kapą. *Lietuvos aidas*. 1928 07 04.

Laima Kiauleikytė

Regarding Lithuanian urban music repertory at the junction of the 18th–19th centuries

Summary

The article deals with the topic of the past of the urban music movement undeservedly abandoned by Lithuanian music historians. This time the issue of urban music repertory of the late 18th century and the first decades of the 19th century was chosen as the subject of the publication. The scientific aim of the author was to find out the most typical features of it. Attention was drawn to documentary sources that were little treated from the viewpoint of this discussion, namely to the data on trade in musical scores. It is stated that the Lithuanian urban music culture of the surveyed period was prospering, diverse and Europe-related. The pedagogical literature, considered as an aid to self-education and teaching, acquired special importance at the turning-point of music culture

urbanization. The prevalence of church choirs and manor orchestras was overcome by chamber playing that was suitable for town-dwellers and required a distinctive repertory. The exchange in musical scores shows that, at the junction of centuries, the topography of Lithuanian music playing, social environment, forms and genres of playing as well as selection of musical instruments changed with meaning. On a plane of pre-romantic music repertory, the reverberations of the styles of classicism and baroque are seen, and the approaching steps of romanticism are heard. The emphasis was put on the most characteristic points of the discussed music repertory, i.e. chronological timeliness, domination of chamber genres, establishment of transcriptions and positive high professional art level of performers. Therefore, the time of historical, political and social upheavals was also considered to be the time of fateful changes in the Lithuanian music movement. The article does not deal much with Vilnius music culture, researched by other authors. Any example of the presented ones is only a typical reflection on hundreds of others. The traditional methods of scientific research, namely comparison, analysis and synthesis, were used in the article.

KEY WORDS: music in Tsarist Lithuania, urbanization of music culture, urban music movement, music style development, music repertory, musical pedagogical literature, performer art, publisher Zawadzki, musical score dissemination